

szont az indokolt változtatásoknak a szükséges időben meg kell történniük.

A megújulás folyamatának lényeges szempontja a társadalmi konszenzus kialakítása. A szabályozásnak és a gyakorlatnak meg kell találnia azokat az egyensúlyokat, melyek a társadalmi hasznosság, a korszerű jogrendszer és az emberséges fogva tartás eszméje között kialakíthatók. Az egyetértésnek abban a kérdésben kell létrejőnie, ám nem csupán a szűkös hasznosság elvét figyelembe véve, hogy egyszerűen mennyit tud, akar, kíván a társadalom erre a célra fordítani, másrésztől mennyiben tartja szükségesnek, célszerűnek, mennyiben érzi a fejlődés integráns részének a mainál korszerűbb és feltehetően hatékonyabb rendszer kialakítását.

Örvendetes tény, hogy hosszú évtizedek óta először a kormány megtárgyalta és áttekintette a büntetés-végrehajtás

helyzetét. Ez biztató jel lehet a jövőre nézve akkor is, ha figyelembe véve a források szűkösségét, gyors és dinamikus változással nem számolhatunk.

Mértéktartó, reális, ám érzékelhető változást hozó igényeket kell megfogalmaznunk, lépésről lépésre haladhatunk csak előre, de azt következetesen kell tennünk. Ebben a folyamatba illeszthető a vita, és azon túl a konkrét cselekvés. A cél egyértelmű: nyugodt, kiegyensúlyozott személyzet, világos rendező elvek, emberhez méltó rend és fegyelem, melyet egy inkább a fogvatartottak önbecsülése és a személyzet szakmai presztízse hoz létre a csak látszólagos és nagyon borulékony, kényszerűltetke alkalmazkodás helyett. Néhány lépést tettünk, a java még előttünk áll, a feladatok jól látszanak.

Kéthelyi Péter

Feszült légkörben

A börtönök belső életében alapkövetelmény a rend és fegyelem fenntartása. Vitát inkább az okozhat, hogy e két kategóriát milyen ismérvek alapján határozzuk meg, prózáiban szólva: minek kell megfelelnie egy-egy intézetnek ahhoz, hogy pozitív megítélést kapjon?

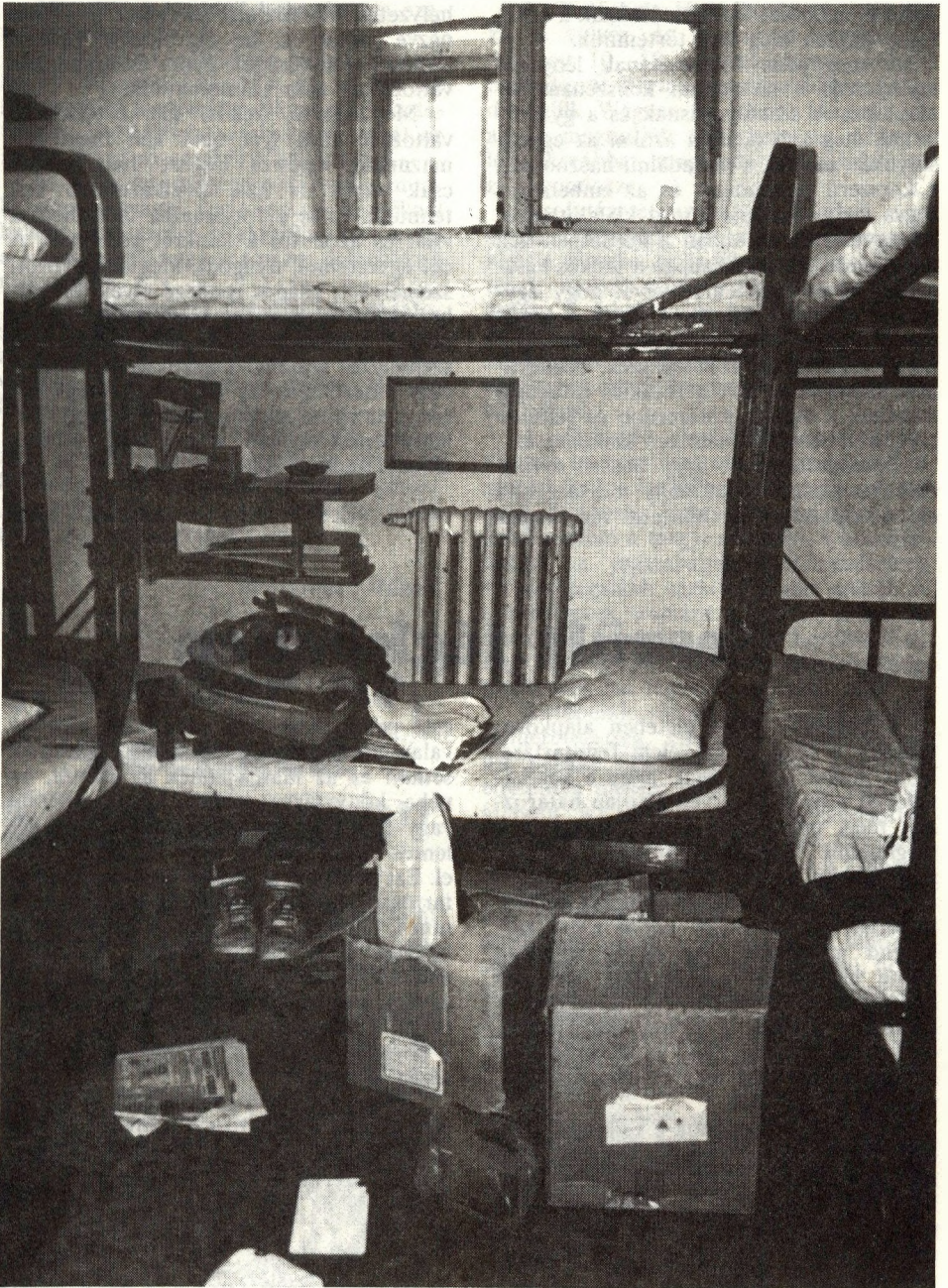
A rend és fegyelem domináns meghatározója volt korábban (ma is az) a zárkarend milyensége. Az ágyak legyenek szinte művészi formák, sarkosra kialakítva, a fogvatartottak sétáljanak a zárkában, üljenek a stokin vagy padon, de nehogy lefeküdjenek, ne ücsörögjenek az ágyon, mert azt már az ellenőrző személyek kifogásolják.

Vajon végiggondoltuk-e valamennyien, hogy ilyen renchez ragaszkodva valójában mit követelünk? Eleget tudnánk-e tenni ilyen követelménynek mi magunk, ha a másik oldalon lennénk? Mert nézzük meg például a több ezer előzetesen letartóztatott vagy nem dolgozó elítélt egy napját! Ébresztő után felöltözik, rendbe teszi az ágát, megreggelizik, később megebédel,

este pedig meg teszi a vacsoráját. Közben valamikor 30 percre kimehet a zárkából sétálni és az már ajándék az élettől, ha néha könyvtárba mehet, kijut sportolni vagy éppen látogatója érkezik. A nap jelentős részét tehát a négy fal között tölti el. Ezt pedig állva, ülőkéen ücsörögve nehéz tartósan kibírni. Raadásul az ülőkének nincs támlája, a gerincnek tehát nincs tartása, ezért hamar elfárad. Ha pedig elfárad, akkor a fogvatartott lefekszik az ágyára, megbontja a zárka optimális összképét, az ellenőrző személy pedig levonja a következtetést: „*Itt bizony van mit javítani a rendben.*”

Az egészségügyi szempontokon túl — még mindig a zárkában maradván — sajnos egyéb bajom is van a „renddel”. Tudomásom szerint más országokban is előfordul, de ez nem vigasz, hogy a zárkák zsúfoltak, s a körülmények már-már emberhez méltatlanok: háromszintes agyagcsökkent mozgáster, 20—24 főre egy mosdó és WC, tisztítószerek hiánya a penztelenség miatt. Az alig szellőztethető zár-

MŰHELYSAROK

Sokféle zárkarend van

kában cigarettafüst, áporodott levegő, savanyú testszag terjeng, meleg időben meztelen felsőtesttel is nehezen elviselhető a hőség. Ilyen körülmények között minden nap, amikor nincs rendbontás, nincs dühkitörés, a sors ajándéka a büntetés-végrehajtás felelős embere számára. Mert ma még — a vitaindító cikkben írtakkal ellentétben — a fogvatartottak csupán szóvá teszik az áldatlan elhelyezési körülményeket, de nem követelnek. Pedig a sors fintoraként ma azok vannak a legzsúfoltabb intézetekben és zárkákban, akiket a jog még ártatlan személyeknek ismer el. Addig kell a büntetés-végrehajtásnak lépnie, amíg „csak” panaszok hangzanak el.

A fogvatartottak körében egyre inkább ritkulnak azok a fenyegetőző, szerveztiünket és az állományt elítélő megnyilvánulások, amelyek különösen 1989—90-ben hallatszottak erőteljesen. Itt-ott persze akad egy-két bűnöző, hangoskodó elítélt, de tömegbefolyással alig rendelkezik. A többség tudomásul vette, hogy a bírói ítélet megalapozott, s azt végrehajtják a rendszerváltozás után is.

Még csak fenyegetőznek

A fegyellemmel összefüggő legnagyobb gondot ma a fogvatartotti kategória összetételének alakulásában látom. Egyre több olyan személy kerül előzetes letartóztatásba, aki azokat a bűncselekményeket, amellyel gyanúsítják, rendkívül dur-

ván, agresszívan, gátlástalanul követte el. Igen magas értékhatárok jelentek meg, maffiatagok, kábítószer-szállítók, tudományos alapossgal tervező és végrehajtó egyének szaporítják a listát. Közülük néhányan már a fegyveres szökést tervezik, és számításba véve, hogy a börtönökön belül szinte mindenhez — így gázpisztolyhoz is — hozzá lehet jutni, s hogy a szabadlábon lévő bandatagok olykor minden kockázatra hajlandók, nem kizárt, hogy rövidesen végre is hajtják a cselekményeket. Ma még „csak” olyan jelenségekkel találkozunk, amikor a nagy létszámú, hangoskodó, követelőző, gyalázkodó tömeggel, vagy éppen a zsebben lévő gázpisztoly(?) megcsillantásával az előállító ör megfélemlítése a cél. Az ilyen cselekmények befolyásolják, motíválják a magatartását. Nem lehet szó — de különösen intézkedés — nélkül hagyni: az összetétel romlásával egyidejűleg nő a valószínűsége annak, hogy az állomány tagjait megtámadják. Az év első négy hónapjában négy olyan esetet vizsgáltunk, amikor felügyelő, nevelő és örök voltak a sértettek, s egyiknek sem voltak a bv. mulasztásával vagy szabálytalanságával magyarázható előzményei.

Az előzőekben a rend és a fegyelem összetevőinek két elemére tértem ki. Talán kitetszik: szükség van a bv. intézeteken belül a feltételrendszer jelentős javítására, nagyobb toleranciára, de egyes fogvatartottakkal szemben az eddiginél nagyobb szigorúságra is.

Dr. Németh Gyula

Őrizzük értékeinket!

Vitában tisztul a cselekvés, kristályosodik a gondolat és egyszerűsödik a lényeg. A vitaindító cikk utolsó gondolatának ez a megcserélt szöveggel leírt változata is hordoz igazságtartalmat. A vitaindító gondolataival csak egyet lehet érteni. Lehet, hogy vannak a szervezet alkalmazottai között másként gondolkodók, vannak akik a múlt gyakorlatához ragaszkodnak, vannak ártóan hátra, illetve előre mutogatók.

Sajnos sokan lesznek olyanok is, akik a változás stresszhelyzeteit nem tudják elviselni és a szervezettől megválni kényesülnek. Sajnálni fogjuk őket, hiszen jó kollégák voltak, de az életnek tovább kell haladnia. Tehát tisztulni fog a képi állományt illetően a biológia kiválasztódási elvei szerint is.

Sajnos olyanok is akadnak, akik csak beszélnek a börtönök belső világáról és